

Nr 179.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till vissa personer i anledning av ådragna yrkessjukdomar; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:0--5:0 hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkomna frågor angående ersättning till vissa i det följande angivna personer i anledning av ådragna yrkessjukdomar samt anför:

Frågor hava uppkommit om beredande av ersättning till vissa personer, som i arbete ådragit sig yrkessjukdomar, för vilka enligt gällande lagstiftning ersättning icke kan utgå.

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 179.

605 37 1

Jag anser mig böra i korthet redogöra för de bestämmelser i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilka i förevarande hänseende äro av betydelse, ävensom för vissa därmed sammanhörande spörsmål.

1929 års lag.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930.

Enligt 1 § skulle den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete vore försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen eller fysikaliska orsaker, bland annat röntgenstrålar eller radium.

I ikraftträdelsebestämmelserna föreskrevs emellertid, att lagen icke skulle äga tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som yppats före den 1 januari 1930, och ej heller beträffande yrkessjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna vore utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.

I det förslag till lag, som framlagts av socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen, hade upptagits bestämmelse, att lagen skulle träda i kraft den 1 januari 1930 men att den icke skulle äga tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som yppats före nämnda dag. Som motiv härtill anfördes (prop. 184/1929, sid. 70): »Enligt de principer, som hittills följts med avseende å hithörande lagstiftning, torde lagen böra tillämpas endast å sådan sjukdom, som yppats efter lagens ikraftträdande.» — I fråga om yrkessjukdom, som yppats före lagens ikraftträdande nämndes intet i propositionen i ämnet eller i det däröver av andra lagutskottet avgivna utlåtandet (nr 40). Däremot diskuterades vissa spörsmål rörande sjukdom, som yppats efter ikraftträdandet.

Lagändring år 1930.

Vid 1930 års riksdag yrkades i likalydande motionerna I: 161 av mig m. fl. och II: 254 av herr Olsson i Mellerud m. fl., att tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar måtte utsträckas att omfatta även silikos.

På förslag av andra lagutskottet (utl. nr 18) beslöt riksdagen antaga lagändring beträffande 1 § av innehåll att stendamm upptogs bland de sjukdomsalstrande ämnen och fysikaliska orsaker, som omfattades av lagstiftningen. Övergångsbestämmelsen till riksdagens lagförslag hade — i överensstämmelse med övergångsbestämmelsen till 1929 års lag — följande lydelse: »Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931 men skall icke äga tillämpning i fråga om sådan av stendamm framkallad yrkessjukdom, som yppats före nämnda dag, och ej heller beträffande dylik yrkessjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit syssel-

satt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.» Intet yttrades angående övergångsbestämmelsen. — Lag angående ändrad lydelse av 1 § utfärdades därefter den 12 september 1930 (nr 335).

Lagändring år 1936.

I proposition nr 209 framlades för 1936 års riksdag förslag till vissa ändringar i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, som inneburo, bland annat, utvidgningar av lagens tillämpningsområde samt utsträckning — i fråga om yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm — av den då (i 3 §) föreskrivna tid av ett år, inom vilken arbetare före dagen för yrkessjukdoms (med undantag för sjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radium, där motsvarande tid var tio år) yppande skall hava varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen, för att ersättning skulle kunna utgå. Beträffande stendamm föreslogs utsträckning till tio år.

Propositionen grundades å förslag av socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen. Ämbetsverken hade föreslagit följande övergångsbestämmelser:

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1937, men skall i fråga om sådan sjukdom, som icke finnes upptagen i nu gällande lag, icke äga tillämpning, därest sjukdomen yppats före nämnda dag, och ej heller beträffande dylik sjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.

I fråga om yrkessjukdom, framkallad av stendamm, skall bestämmelsen i 3 § äga tillämpning, därest den i samma paragraf i gällande lag omfördälda tiden av ett år icke redan utlöpt vid ikraftträdandet av denna lag.

I yttrande över ämbetsverkens förslag anförde *grov- och fabriksarbetareförbundet*, bland annat:

Förbundet erinrade om att, när genom lagen den 12 september 1930 silikos förklarades från och med den 1 januari 1931 vara att hänföra till av försäkringen omfattad yrkessjukdom, gränserna för lagens tillämplighet blivit så snävt avgränsade, att arbetare, hos vilka sjukdomen yppats före lagens ikraftträdande, icke erhållit ersättning för yrkessjukdom, oaktat de vid ikraftträdandet och senare arbetat i samma företag, vari de ådragit sig sjukdomen. Ingen tvekan om var dessa arbetare ådragit sig sjukdomen föreläge således, och lagens bestämmelser att dessa arbetare icke skulle inrymmas under densamma saknade därför motivering. Förbundet förordade, att lagen tillfördes en bestämmelse om att arbetare, som ådragit sig silikos och fortfarande vore anställd vid det företag, där han ådragit sig sjukdomen, skulle inrymmas i lagen, oavsett tidpunkten för sjukdomens yppande eller när han upphörde med det farliga arbetet. Förbundet föreslog vidare, att andra stycket i övergångsbestämmelserna till ämbetsverkens lagförslag icke måtte upptagas i den nya lagen.

I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över socialärenden anförde jag:

Mot första stycket i övergångsbestämmelserna till ämbetsverkens förslag, vilket stycke är avfattat efter mönster av övergångsbestämmelserna till gällande lag, synes ingen erinran vara att framställa. Förutom den ändring, som föranletts av ändringen i 1 § sista stycket, har dock i departementsförslaget vissa smärre jämkningar av formell natur vidtagits.

Däremot har jag icke ansett mig böra biträda vad ämbetsverken i andra stycket föreslagit. Bestämmelsen ifråga skulle innebära, att den rörande silikos i 3 § föreslagna utsträckta tiden icke skulle komma de arbetare till godo, vilka väl varit sysselsatta i för silikos farligt arbete efter den 1 januari 1931 och således omfattats av försäkringen men vilka sedermera upphört med det farliga arbetet före den 1 januari 1936. Jag vill erinra, att jämlikt övergångsbestämmelserna till gällande lag en arbetare, hos vilken yrkessjukdom yppats efter lagens ikraftträdande, kunde erhålla full ersättning enligt lagen även om arbetaren blott någon enda dag efter ikraftträdandet varit sysselsatt i farlig verksamhet och det därför med visshet kunde sägas att sjukdomen framkallats under tid, då försäkringen icke var gällande. Vid jämförelse härmed synes det obilligt att nu av andra och uteslutande formella skäl förvägra vissa arbetare, vilka när deras sjukdom grundlades voro omfattade av försäkringen, möjligheten att göra deras rätt enligt försäkringen gällande.

Att, såsom grov- och fabriksarbetareförbundet förordat, ur den av arbetsgivarna bekostade försäkringen skulle bestridas ersättningar även åt arbetare, hos vilka sjukdomen yppats redan innan försäkringen trädde i kraft, synes däremot knappast kunna ifrågakomma. Mot en dylik bestämmelse kan nämligen bland annat erinras, att det icke vore förenligt med själva försäkringsbegreppet om ersättning från försäkringen utginge för en sjukdom, som varit känd redan innan försäkringen blivit gällande.

Riksdagen godkände propositionens lagförslag med tillägg av ett andra stycke i övergångsbestämmelserna: »I fråga om yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm, skall 3 § i nu gällande lag fortfarande äga tillämpning, därest den i samma paragraf omförmälda tiden av ett år redan utlöpt den 1 januari 1937.» Emellertid hemställde därjämte riksdagen i skrivelse (nr 278), att i fall då yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm, yppats under sådana omständigheter, att enligt det tillägg till övergångsbestämmelserna, som antagits av riksdagen, rätt till ersättning enligt lagen icke föreläge, Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda lika stor ersättning i anledning av yrkessjukdomen, som skulle hava utgått, därest lagen varit tillämplig.

Lag i ämnet av den lydelse riksdagen antagit utfärdades den 26 juni 1936 (nr 384).

Sistnämnda dag har Kungl. Maj:t anbefallt riksförsäkringsanstalten att på lämpligt sätt bringa till allmän kännedom, att i fall, då på grund av sista stycket i övergångsbestämmelserna till 1936 års lagändringar och 3 § i den före den 1 januari 1937 gällande lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar ersättning enligt lagen icke kan beviljas, Kungl. Maj:t på ansökan vill vidtaga åtgärder för att bereda vederbörande lika stor ersättning som den, vilken skulle hava utgått, därest nämnda lagrum icke varit tillämpliga. Ansökan skall insändas till riksförsäkringsanstalten, som, sedan utredning verkställt, har att med eget yttrande avlämna densamma till Kungl. Maj:t.

Vad i ärendet förekommit har riks försäkringsanstalten därefter bringat till allmän kännedom genom ett av anstalten den 7 augusti 1936 utfärdat meddelande.

Jag övergår härnäst till närmare behandling av de fall, beträffande vilka ersättning ifrågasattes skola utgå.

1:0—4:0.

I en till socialdepartementet inkommen den 25 januari 1937 dagtecknad skrift hava porslinsfabriksarbetarna Emil Efraim Eklund, Gustaf Efraim Karlsson, Karl Edvin Geschvindt och Johannes Gottfrid Pettersson — ävensom John Elias Karlsson, varom dock nu icke är fråga — alla i Gustavsberg, uppgivit, att de under anställning vid Gustavsbergs porslinsfabrik drabbats av sjukdomen silikos. Pettersson hade sedermera på grund av sjukdomen måst avbryta arbetet den 30 december 1931 och Geschvindt i maj 1936. De övriga vore fortfarande anställda vid det företag, hos vilket de ådragit sig sjukdomen. I skrivelsen har vidare framhållits, bland annat:

Vi ha icke erhållit någon ersättning i anledning av sjukdomen. Anledningen till att vi icke erhöles ersättning var, att vi den 22 december 1930 anmodades av arbetsgivaren att låta undersöka oss av läkare vid serafimerlasarettet i Stockholm, varvid sjukdomen blev konstaterad någon vecka före den 1 januari 1931, då lagen den 12 september 1930, varigenom sjukdomen silikos infördes i lagen om yrkessjukdomar, trädde i kraft.

Genom lagändringen den 26 juni 1936 hoppades vi att komma i åtnjutande av ersättning för yrkessjukdom. Enligt vad som framgår av riks försäkringsanstaltens meddelande den 7 augusti 1936 angående nämnda lagändring, visar det sig, att våra förhoppningar icke infriats, då lagändringens retroaktivitet beträffande silikos icke sträcker sig före den 1 januari 1931, således 9 dagar efter det att vår sjukdom enligt lagens mening yppats.

I skrivelsen har hemställts, att åtgärder, på sätt som funnes lämpligt, måtte vidtagas, så att den ersättning måtte utgå till sökandena, vilken skulle hava tillkommit dem, om deras sjukdom yppats nio dagar senare än som skett.

Framställning om ersättning för yrkessjukdom har i fråga om samtliga förutnämnda arbetare ingivits till *Arbetsgivarnes Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolag*, varest arbetsgivaren — Aktiebolaget Gustavsbergs-Fabriks-Intressenter — haft anställda arbetare försäkrade för yrkessjukdom.

I ärendet tillgängliga handlingar utvisa, att Eklund, Gustaf Efraim Karlsson och Geschvindt varit porslinsformare samt Pettersson slamhusarbetare ävensom att de varit anställda hos bolaget, Eklund (född 1885) sedan år 1898 (med avbrott under åren 1900—1905), Gustaf Efraim Karlsson (född 1878) sedan år 1890, Geschvindt (född 1889) sedan år 1902 och Pettersson (född 1871) sedan år 1892.

Bolaget har genom beslut, meddelade beträffande Geschvindt den 20 oktober 1936, i fråga om Pettersson den 3 november 1936 samt beträffande Eklund, Gustaf Efraim Karlsson och John Elias Karlsson den 17 november

1936, förklarar, att enär sjukdomen yppats år 1930, ersättning icke kunde utgivas.

Besvär över bolagets beslut hava anförts hos *försäkringsrådet*. Genom utslag den 22 januari 1937 har rådet beträffande Geschwindt ej gjort ändring i bolagets beslut. Utslag av samma innehåll har den 26 februari 1937 meddelats i fråga om Pettersson, Eklund och Gustaf Efraim Karlsson. Beträffande de två sistnämnda har reservation anförts mot försäkringsrådets utslag av tre ledamöter, som ansett, att sjukdomen stendammlunga icke kunde anses yppad hos dem före den 1 januari 1931. — I utslag den 26 februari 1937 beträffande John Elias Karlsson har försäkringsrådet förklarar, att stendammlunga icke kunde anses yppad hos honom före den 1 januari 1931 (en reservant).

Över skrivelsen den 26 januari 1937 hava *utlåtanden* avgivits av riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet och medicinalstyrelsen.

Riksförsäkringsanstalten har yttrat:

Då det genom utslag av försäkringsrådet beträffande Eklund, Geschwindt, Pettersson och Gustaf Efraim Karlsson fastslagits, att sjukdomen stendammlunga yppats före den 1 januari 1931, föreligger för dem ej förutsättning för tillämpning av kungl. brevet den 26 juni 1936 angående beredande i vissa fall av ersättning av statsmedel i anledning av ifrågavarande sjukdom.

Ersättning för denna sjukdom synes sålunda icke kunna beredas sistnämnda personer annat än efter särskild framställning till riksdagen. Enligt anstaltens uppfattning måste alldeles särskilda skäl kunna åberopas för beredande i visst fall av dylik ersättning vid sidan om såväl gällande lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar som de genom förutnämnda kungl. brev särskilt utfärdade bestämmelser. Beträffande ifrågavarande personer är emellertid att märka, att de, enligt i den remitterade framställningen lämnade upplysningar, omedelbart innan lagen den 12 september 1930 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar trädde i kraft, hänvisades att låta undersöka sig av läkare vid serafimerlasarettet i Stockholm, varvid sjukdomen konstaterades. Riksförsäkringsanstalten vill ifrågasätta, om ej denna omständighet kan anses utgöra ett sådant särskilt skäl, som bör föranleda åtgärder för beredande åt dem i särskild ordning av ersättning i enlighet med grunderna i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Försäkringsrådet har — efter anmärkning att dess yttrande icke avsåge John Elias Karlsson, hos vilken stendammlunga icke yppats före den 1 januari 1931 — erinrat om innehållet i 1936 års riksdagsskrivelse (nr 278) samt Kungl. Maj:ts i anledning därav den 26 juni 1936 avlåtna brev till riksförsäkringsanstalten, varefter anförts:

Förhållandena vid yrkessjukdomen stendammlunga hava sålunda varit av sådan egenartad natur, att de med avseende å ersättning för sjukdomen föranlett särskilda åtgärder.

I detta sammanhang anser sig rådet böra framhålla, att sjukdomen stendammlunga visat sig erbjuda alldeles särskilda svårigheter vid bedömande av frågan, när sjukdomen skall anses yppad.

Det torde icke få anses uteslutet att, därest röntgenundersökning av sökandena icke företagits före den 1 januari 1931, stendammlunga kommit att anses såsom yppad först efter nämnda tidpunkt. Ifrågavarande fyra sökande hava sålunda genom röntgenundersökningen kommit i sämre läge än arbetare, likaledels behäftade med stendammlunga före den 1 januari 1931, vilka först senare blivit röntgenundersökta.

Denna ojämnhet vid lagens genomförande torde — med hänsyn jämväl därtill att såsom förut anmärkts viss grupp av stendammlungsjuka beretts möjlighet till ersättning av statsmedel — utgöra skäl, talande för tillmötesgående av den gjorda ansökningen.

Rådet vill emellertid framhålla, att utgivande av ersättning till Eklund, Gustaf Efraim Karlsson, Geschwindt och Pettersson såsom en konsekvens torde böra medföra, att ersättning för stendammlunga av statsmedel jämväl utgives till andra personer, som icke kunnat tillerkännas ersättning på grund av förhållanden, likartade dem, som åberopats i förevarande ansökan. Någon utredning angående antalet fall, som sålunda skulle komma ifråga, har icke verkställts.

En ledamot av försäkringsrådet har förklarat, att nu ifrågavarande arbetare icke kunde anses hava mera befogade anspråk på statsunderstöd än andra arbetare, som vore behäftade med stendammlunga, vilken yppats före den 1 januari 1931. En prövning av den föreliggande framställningen borde därför leda till ett övervägande, huruvida och i vad mån statsunderstöd kunde över huvud taget beredas arbetare, som vore behäftade med tidigare yppad stendammlunga.

Medicinalstyrelsen har erinrat, att den föreliggande framställningen avsåge retroaktiv tillämpning av lagen den 12 september 1930. Konstaterandet av sjukdomen silikos hos sökandena hade visserligen skett endast 9 dagar före det 1930 års lag trädde i kraft, men konsekvenserna av en utsträckt retroaktiv lagtillämpning kunde bliva betydande och den stadgade gränsen måste enligt styrelsens mening upprätthållas. Medicinalstyrelsen funne därför icke skäl tillstyrka bifall till framställningen.

Departementschefen.

Hos de fyra porslinsfabriksarbetare, varom det i föreliggande ärende numera är fråga, har genom en av dem själva icke påkallad undersökning yrkessjukdomen stendammlunga konstaterats endast några dagar före den 1 januari 1931, då den lagändring trädde i kraft, varigenom ämnet stendamm upptogs i yrkessjukdomslagen såsom sådant ämne, varav yrkessjukdom kan framkallas. Då sjukdomen yppats före lagens ikraftträdande, kan ersättning jämlikt densamma icke utgå. En lagändring, varigenom ifrågavarande fall skulle gå in under lagens bestämmelser, anser jag, på sätt jag i annat sammanhang framhållit, icke böra ifrågakomma.

Jag har emellertid övervägt, huruvida icke ersättning skulle kunna beviljas dessa arbetare i annan ordning. För att ersättning vid sidan av gällande lag skall medgivas måste, såsom riksförsäkringsanstalten anfört, alldeles särskilda skäl kunna åberopas. Sådana starkt talande skäl av huma-

nitär art föreligga emellertid enligt min mening i nu ifrågavarande fall. Jag vill därför föreslå, att ersättning av statsmedel beredes berörda fyra porslinsfabriksarbetare i anledning av den yrkessjukdom, vilken de ådragit sig, efter samma grunder som om gällande lag varit tillämplig å dem. Ersättningarna torde böra utgå från och med den 1 januari 1937.

Med anledning av vad i ärendet förekommit rörande konsekvenserna av ett bifall till vad jag sålunda föreslagit, vill jag ej bestrida möjligheten av att även framdeles fall kunna förekomma, beträffande vilka tillräckliga skäl för framställning till riksdagen om beviljande av ersättning kunna förebibras. Jag har dock svårt att föreställa mig, att i något större antal fall så säregna omständigheter skola kunna åberopas, som i de här förevarande.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till

- 1:o) Emil Efraim Eklund,
- 2:o) Gustaf Efraim Karlsson,
- 3:o) Karl Edvin Geschvindt och
- 4:o) Johannes Gottfrid Pettersson

må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättningar från och med den 1 januari 1937 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit å dem tillämplig.

5:o.

I en den 16 juni 1936 dagtecknad skrift har förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson hos Kungl. Maj:t gjort framställning om statlig pension.

Av handlingarna i ärendet inhämtas till en början, att Christianson är född den 20 november 1882 och alltså 54 år gammal; att hon hade anställning såsom biträde vid röntgenbehandling samt röntgenfotografering jämte framkallning å medicine doktor Tage Sjögrens privata röntgeninstitut i Stockholm åren 1902—1921 samt å legitimerade läkaren doktor Nils Hanssons privata röntgeninstitut därstädes under tiden från och med den 1 januari 1922 till och med den 30 april 1928, vilken sistnämnda dag hon på egen begäran lämnade sin anställning;

att hon under sin berörda tjänstgöring till följd av röntgenstrålning ådrog sig röntgenskador (hudatrofier och hyperkeratoser) å båda händerna, vilka skador synas hava uppträtt första gången i början av år 1913; samt

att ifrågavarande skador efter hand förvärrats och år 1933 resulterat i uppkomsten av ett cancerliknande sår, vilket nödvändiggjort amputation av vänstra handens pekfinger.

I januari 1934 ingav Christianson till riksförsäkringsanstalten ansökan om ersättning under återopande av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Genom beslut den 14 februari 1934 förklarade riksförsäkringsanstalten att, då ifrågavarande sjukdom yppats redan före den 1 januari 1930 samt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar icke vore tillämplig, om sjukdomen yppats före nyssnämnda dag, anstalten funnit ersättning enligt berörda lag icke kunna tillerkännas Christianson.

Häröver anförde Christianson besvär hos försäkringsrådet. Vid besvären fanns fogat ett intyg av förenämnde doktor Tage Sjögren, vari denne som sin uppfattning uttalade, att den sjukdom, varav Christianson lede, finge anses hava yppats först under år 1933 eller i och med uppkomsten av den sårskada, som nödvändiggjorde amputation av vänstra handens pekfinger. Intill denna tidpunkt hade hon nämligen kunnat obehindrat använda ifrågavarande hand i sitt arbete. Doktor Sjögren hölle ock för sannolikt, att Christianson för all framtid komme att lida av nedsatt arbetsförmåga genom upprepade sårnader av liknande beskaffenhet, enär erfarenheten visat, att verkningarna av röntgenbestrålningen fortsatte åratat efter det röntgenarbetet avslutats.

Genom utslag den 7 september 1934 fann emellertid försäkringsrådet ej skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut.

Av handlingarna inhämtas vidare, att pensionsnämnden i Stockholms stads sjätte distrikt den 19 oktober 1935 avslagit en ansökan från Christianson om pension och därvid beräknat hennes årsinkomst för den närmaste framtiden till över 400 kronor av hyresagentur.

Vid 1936 års riksdag hemställde herr G. Nyblom i en inom andra kamaren väckt motion, nr 556, att Christianson måtte tillerkännas en årlig pension av 1,176 kronor jämte dyrtidstillägg, motsvarande pension till röntgensköterska vid Stockholms stads sjukhus. I motionen framhölls bland annat, att Christianson vore landets första röntgensköterska och att hennes skador vore en följd av att man under de första åren av röntgenverksamheten icke kommit till insikt om de allvarliga faror för den behandlade, som en ständig röntgenbestrålning medförde. Då Christianson sålunda offrat sin hälsa »i det allmännas tjänst» under arbete för de sjuka, vore det enligt motionärens uppfattning hårt, om hon skulle lämnas helt utan hjälp av det allmänna.

I utlåtande nr 20, punkt 17, anförde bankoutskottet beträffande ifrågavarande motion följande.

Det i motionen framställda förslaget är av den art, att det undandraget sig bedömande efter de grunder, vilka vanligen pläga tillämpas vid beviljande av pension eller understöd. Christianson har nämligen icke innehaft anställning i statens tjänst, utan förslaget grundar sig på en önskan att genom en statspension bringa hjälp åt Christianson, som offrat sin hälsa i sjukvårdens tjänst. Ehuru utskottet funnit nu förevarande fall vara i hög grad behjärtansvärt, har utskottet med hänsyn till ärendets säregna beskaffenhet likväl icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till den föreliggande motio-

nen. Enligt utskottets mening torde det i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter därom gjord framställning taga under omprövning, huruvida och i vad mån förutsättningar kunna vara för handen för tillgodo-seende av motionens syfte.

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionen ej någon riks-dagens åtgärd.

Under åberopande av vad sålunda förekommit har *Christianson* i före-nämnda skrift hos Kungl. Maj:t gjort framställning om en statlig pension å enahanda belopp, som yrkats vid 1935 års riksdag. Utöver vad tidigare anförts framhåller *Christianson* däri, att hennes fingrar steg för steg blivit alltmer angripna utan att något hopp om förbättring förefunnnes, vadan svårigheterna för henne att förskaffa sig sitt livsuppehälle ökats. Tillika betonas, att några konsekvenser i form av liknande krav från andra röntgen-sköterskor icke torde vara att befara, då enligt bifogat intyg av läkare vid röntgenavdelningen å Ersta sjukhus i Sverige icke funnes någon från god-känd sjuksköterskeskola utexaminerad sköterska, som erhållit röntgenskada under sitt arbete å röntgenavdelning, med undantag av *Christianson*.

Till följd av remiss hava utlåtanden över framställningen avgivits av medicinalstyrelsen den 23 juli 1936 och statskontoret den 14 september 1936.

Medicinalstyrelsen har funnit förevarande fall vara i hög grad behjärtans-värt samt tillstyrkt årligt understöd med högsta möjliga belopp.

Statskontoret åter har ansett sig av principiella skäl och med hänsyn till de oöverskådliga konsekvenser, som eljest skulle kunna bliva följden, böra avstyrka bifall till framställningen.

Från *riksförsäkringsanstalten* har vidare överlämnats en promemoria rörande den ersättning, som skulle ha utgått till *Christianson*, därest lagen om för-säkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne. Efter upplysning att *Christianson* under sin anställning hos doktor *Hansson* haft en årlig arbetsförtjänst av 3,600 kronor, varav 3,120 kronor i kontant lön och återstoden i form av fritt husrum och lunch, har i promemorian anförts huvudsakligen följande.

Vid besök å anstalten den 13 januari 1937 har *Christianson* uppgivit, att hon sökt läkarbehandling för åkomman först den 22 februari 1933 å radium-hemmet. I medio av samma år började sår uppstå i den genom röntgen-skadorna torra huden å vänster hand. Såret förvärrades så småningom och radiumbehandling ägde rum den 3 november samma år. Ett par månader där-efter var detta sår läkt. I januari 1935 fick hon nytt sår. I februari 1935 amputerades vänstra pekfingeret in på andra phalangen. Sår-läkningen för-dröjdes genom varbildning till i maj. Sista behandlingen ägde rum den 9 maj 1935. I juni 1936 behandlades hon å radiumhemmet för uppkommen hudåkomma å bålen, även den en följd av röntgen.

På grund av de avsevärda besvär, som hudatrofin å händerna medförde, kunde hon icke utan mycket stor olägenhet hava händerna i vattnet. Hon kan enligt uppgift fortfarande nätt och jämt tvätta sig utan att klåda och irritation uppstå. Hon kan t. ex. icke heller sy, enär fingertopparna äro

känslolösa och svårighet föreligger att fasthålla ett så fint föremål som en nål.

Med hänsyn härtill har anstalten beträffande den ersättning, som skulle hava utgått till Christianson, om hon varit försäkrad enligt förenämnda lag, ansett, att Christianson, efter erhållande av eventuellt viss tids sjukpenning med 5:50 kronor om dagen samt ersättning för läkarvård, bort från tiden omkring den 1 juli 1933 tillerkännas livränta efter en invaliditetsgrad av 50 procent, utgörande 1,000 kronor för år. Vid framtida ökning av denna invaliditet skulle invaliditetsgraden i motsvarande mån ökas. Härutöver skulle Christianson under alla omständigheter vara berättigad till sådan behandling, som omförmåles i olycksfallsförsäkringslagen 6 § 2) b). Under de tider, Christianson på grund av inträdande särskilda akuta sjukdomstillstånd är i behov av behandling för dessa, skulle förutom ersättning för sådan behandling livräntan kunna utbytas mot sjukpenning å högst 5:50 kronor om dagen.

Departementschefen.

Enligt min uppfattning föreligger i detta fall sådana i ordets egentliga mening ömmande omständigheter, att det allmänna icke rimligen kan underlåta att träda hjälpande emellan. Christiansons nedsatta arbetsförmåga är en direkt följd av ett pionjärarbete i sjukvårdens tjänst, som utförts under sådana betingelser, att ersättning skulle ha utgått jämlikt 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, därest icke övergångsbestämmelserna lagt hinder i vägen. Av handlingarna bifogat intyg att döma, synas ej heller några allvarliga konsekvenser vara att förvänta, därest förevarande framställning skulle bifallas. I sitt vid fjolårets riksdag avgivna utlåtande över den då väckta motionen i ämnet fann ock bankoutskottet ifrågasvarande fall vara i hög grad behjärtansvärt, ehuru utskottet med hänsyn till frågans säregna beskaffenhet ansåg, att densamma borde i första hand prövas av Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden är jag, i likhet med medicinalstyrelsen, benägen tillstyrka, att ersättning av statsmedel i någon form utgår till Christianson. Lämpligast synes mig därvid vara, att Christianson beredes ersättning enligt samma grunder, som skulle ha gällt, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne. Jämlikt de i riksförsäkringsanstaltens promemoria lämnade uppgifterna innebär detta i huvudsak, att Christianson tillerkännes en livränta å 1.000 kronor för år, räknat från och med den 1 juli 1933. Skulle invaliditetsgraden ökas, kommer livräntan att i motsvarande grad förhöjas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning från och med den 1 juli 1933 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit å henne tillämplig.

Kungl. Maj:ts proposition nr 179.

Till vad föredraganden under punkterna 1:o—5:o hem ställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Vinell.
